

Representation of the Factors and Components of Iranian Ethics in the University Scope: (Case study: University of Kurdistan and University of Allameh)

Sara Maroofi

Corresponding Author, PhD Student, Higher Education Development Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Educational Sciences, Kurdistan University, Sanandaj, Iran. saramarroofim@gmail.com

Khalil Gholami

Associate Professor, Educational Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Educational Sciences, Kurdistan University, Sanandaj, Iran.
khalil.gholami@yahoo.com

Kamal Khaleghpanah

Associate Professor, Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Sociology, Kurdistan University, Sanandaj, Iran. KKKhaleghpanah@gmail.com

Abstract

Recently, Iranian temperament has been considered by sociologists as one of the obstacles to development. The main purpose of this study was to identify the basic dimensions of Iranian temperament in the university context. Using a survey study and through available sampling method, 833 students and 266 university teachers from Allameh Tabatabai and Kurdistan Universities were studied. A researcher-made questionnaire was used to collect data, the content validity of which was confirmed by experts in sociology and higher education and its reliability based on Cronbach's alpha at the level of 0.9. Data were analyzed by exploratory factor analysis using principal components method. The results showed that the moods of Iranian students include; The six basic factors of stereotypical behavior and resorting to deception in scientific matters were multifaceted personality and jealousy, authoritarianism and uncriticism in interpersonal relationships, prejudice, bias and prejudice in scientific activities,

the spirit of exploitation, narcissism and inclination to work. Also the temperaments of the educators include; The six factors of self-interest and violation of the rights of others in doing scientific affairs were the spirit of exploitation and multifaceted personality, authoritarianism and expectation, bias, prejudice and compliments in scientific activities, the spirit of inquiry and scientific persistence, narcissism and desire for personal work. . Overall, the results showed that the temperament of teachers and students is a manifestation of the general temperament of Iranian society.

Keywords: *Academic Culture, Iranian Moods, Higher Education, Mem Theory, Academic Moods*

بازنمایی عوامل و مؤلفه‌های خلیقات ایرانی‌ها در میدان دانشگاه:

(مطالعه موردی: دانشگاه کردستان و دانشگاه علامه طباطبایی)^۱

سارا معروفی

نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری برنامه ریزی توسعه آموزش عالی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران
saramaroomf@gmail.com

خلیل غلامی

دانشیار دانشگاه کردستان دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران
khalil.gholami@yahoo.com

کمال خالق پناه

استادیار دانشگاه کردستان دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران
Kkhaleghpanah@gmail.com

چکیده

اخیرا خلیقات ایرانی به عنوان یکی از موانع توسعه مورد نظر جامعه‌شناسان بوده است. هدف اصلی این تحقیق، شناخت ابعاد بنیادی خلیقات ایرانی در بستر دانشگاه بود. با استفاده از یک مطالعه پیمایشی و از طریق روش نمونه‌گیری در دسترس، تعداد ۸۳۳ دانشجو و ۲۶۶ آموزشگر دانشگاهی از دانشگاه‌های علامه طباطبایی و کردستان مورد مطالعه قرار گرفتند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد که روایی محتوای آن توسط متخصصان رشته‌های جامعه‌شناسی و آموزش عالی و پایایی آن بر مبنای آلفای کرونباخ در سطح ۰/۹ تأیید شد. داده‌ها به وسیله آزمون تحلیل عاملی اکتشافی با روش مؤلفه‌های اصلی تحلیل گردید. نتایج پژوهش نشان داد که خلیقات دانشجویان ایرانی شامل؛ شش عامل بنیادی رفتار کلیشه‌ای و توسل به نیرنگ در امور علمی، شخصیت چندوجهی و حسادت، خودکامگی و انتقادناپذیری در روابط بین فردی، تعصب، سوگیری و پیش‌داوری در فعالیت‌های علمی، روحیه استثمارپذیری، خودشیفتگی و گرایش به کار فردی بود. همچنین خلیقات آموزشگران شامل؛ شش عامل منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی، روحیه بهره‌کشی و شخصیت چندوجهی،

۱. این یک مقاله دسترسی آزاد تحت مجوز [CC BY-NC-ND \(http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/\)](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

است.

این مقاله مستخرج از پایانامه دکتری می باشد.

خودکامگی و متوقع بودن، سوگیری، پیش‌داوری و تعارف در فعالیت‌های علمی، روحیه پرسشگری و سماجت علمی، خودشیفتگی و تمایل به کار فردی بود. در مجموع نتایج نشان داد که خلیقات آموزشگران و دانشجویان نمودی از خلیقات عمومی جامعه ایرانی است.

واژه‌های کلیدی: فرهنگ دانشگاهی، خلیقات ایرانی‌ها، آموزش عالی، نظریه مهم‌ها، خلیقات دانشگاهی

تاریخ دریافت: ۰۰/۰۱/۲۵ تاریخ بازبینی: ۰۰/۰۲/۲۷ تاریخ پذیرش: ۰۰/۰۳/۲۹

فصلنامه راهبرد اجتماعی - فرهنگی، سال ۱۰، شماره ۳۸، بهار ۱۴۰۰، صص ۱۵۷-۱۸۷

مقدمه و بیان مسأله

دانشگاه، نماد آموزش عالی کشور، نهادی اثرگذار در فرهنگ جامعه است و به همین دلیل، موضوع خلق دانشگاهی به عنوان بخشی مهم از فرهنگ دانشگاهی اهمیت اساسی دارد (ذولفقارزاده & زارعی، ۱۳۹۰، ص. ۴۵-۹۷). خلیقاتی ایرانی به عنوان یک موضوع فرهنگی-تاریخی بر این پیش فرض معرفتی استوار است که گویی چیزی به نام ذات ایرانی یا جوهر ایرانی وجود دارد که تغییر آن دشوار می‌نماید. چنین گفتمانی حوزه‌ای از مطالعات را درباره زمینه‌های توسعه‌یافتگی در ایران ایجاد کرده است که در ادبیات موجود جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی به عنوان «ژانر خلیقات» مورد کنکاش صاحب‌نظران بوده است. خلیقات شامل؛ سلسله متونی نوشتاری است که برای پرداختن به خلیقات ایرانیان، یعنی رفتارهای پایدار و تکرارپذیر آن‌ها نوشته شده‌اند و خط اصلی تحلیل متن، بر توصیف یا نقل تجربی خلیقات ایرانیان متمرکز شده است (توفیق، یوسفی، ترکمان، & حیدری، ۱۳۹۸، ص. ۴۲). اگر بنا باشد یک تعریف از خلیقات ارائه شود، می‌توان چنین گفت که خلیقات، آن دسته از الگوهای رفتاری است که در جامعه عمومیت و ریشه در گذشته دارد و مانند واحدهای فرهنگی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند (غفاری، جوادی یگانه، & محمد رضا، ۱۳۹۵، ص. ۲۶۸).

از زمان مواجهه ایران با غرب جدید، پرسش در باره‌ی ماهیت خلیقات ایرانیان به عنوان یک عامل اساسی در شکل‌گیری و تحول اجتماعی مورد نظر قرار گرفت تا از این طریق کنکاش در باب ویژگی‌های ایرانیان و نسبت آن با توسعه‌نیافتگی و یا عقب‌ماندگی در مطالعات جامعه‌شناسی جایگاه خود را پیدا

کند (نظری مقدم & احمدی، ۱۳۹۷، ص. ۳۵-۳۷). سریع القلم (۱۳۹۰) معتقد است که با وجود تحولات وسیع در ایران و جهان و تغییر متعدد نظام‌های سیاسی در چند قرن اخیر در ایران، خصلت‌های ایرانیان همچنان پایدار است و در میان گروه‌های اجتماعی و حتی عناصر مدرن جامعه نیز، نفوذ پیدا کرده است (سریع القلم، ۱۳۹۰، ص. ۱۵-۱۶). بسیاری از این مطالعات به جنبه‌های منفی خلق ایرانی مانند مخفی‌کاری، زخم‌خوردن و دم‌برنیاوردن، صادق نبودن در گفتار، تحمل نکردن انتقاد، قسم‌خوردن برای اثبات مدعا، تعظیم و تمجیدهای بی‌محتوا به منظور فرار از عواقب صراحت، تفسیر و تأویل‌های افراطی از کلام دیگران، حسادت، کینه‌ورزی، غیبت کردن، تهمت زدن، شایعه ساختن، بنده‌پروری و بت‌سازی، کوچک کردن دیگران برای بالا بردن خود، اشاره کرده‌اند (شیخ الاسلام، ۱۳۹۵، ص. ۱۱۷). موضوع خلیقات ایرانی در بستر دانشگاه با فرهنگ دانشگاهی ارتباط دارد و از زوایه این مقاله، نمود خلیقات ایرانی در میدان دانشگاه می‌تواند یکی از دلایل توسعه‌نیافتگی آموزش عالی کشور در مقایسه با غرب باشد.

اگر مطالعات خلیقات ایرانی را به عنوان یک چارچوب نظری برای تبیین توسعه و یا عدم توسعه فرهنگ جامعه ایرانی بپذیریم، در این صورت، مطالعه این پدیده در دانشگاه اهمیت مضاعف پیدا می‌کند. در این راستا می‌توان دو فرضیه را مطالعه و مورد آزمون قرار داد؛ اول اینکه، منطقی و فرهنگ دانشگاهی بر این اصل استوار است که مناسبات فرهنگی، آموزشی، علمی و اجتماعی در دانشگاه‌ها به عنوان نهادهای مهم توسعه علم و اندیشه باید بر خلیقاتی بنا باشند که ریشه در فضیلت‌های عقلانی، علمی، و انسانی داشته باشد و بنابراین متفاوت از خلیقاتی باشند که در فضای عمومی^۱ مشاهده کرده‌ایم. فرضیه بدیل از طرف دیگر بر این گزاره استوار است که نهاد دانشگاه، بخشی از سیستم اجتماعی و فرهنگی ایران است و بنابراین جامعه خلیقات خود را به همان شکل در مناسبات دانشگاهی بازتولید می‌کند. در راستای تحلیل این دو فرضیه، فاضلی (۱۳۸۲) این ادعا را طرح می‌کند که «فرهنگ استادان جامعه ایران نامناسب است و خرده فرهنگ استادان،

مبتنی بر ارزش‌های اصیل و ذاتی علم، یاددهی و یادگیری، مبتنی بر نقد دانش، نقد جامعه و نقد خود نیست. استبداد، حاکمیت خویشاوندسالاری در دانشگاه‌ها، بی‌توجهی به منزلت علم، مدرک‌سالاری و مدرک‌گرایی، فقدان انگیزه دانشجویان برای تلاش و سخت‌کوشی در راه علم، از مثال‌های است که در میدان دانشگاه نمود پیدا کرده است» (فاضلی، ۱۳۸۲، ص. ۵۰).

بنابراین، مسئله اصلی پژوهش، روشن نبودن ساختار عوامل و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده خلیات دانشجویان و اساتید در دانشگاه ایرانی است. باتوجه به اینکه در تحقیقات قبلی، خلاء پژوهشی در زمینه شناسایی الگوی ساختاری از خلیات اساتید و دانشجویان ایرانی وجود داشت، شناسایی ساختار بازنمایی شده خلیات بر اساس دیدگاه‌های متقابل از خلیات اساتید و دانشجویان ایرانی از همدیگر می‌تواند به فهم فرهنگ علمی دانشگاه کمک مؤثری نماید تا در برنامه‌ریزی‌های دانشگاهی مورد توجه قرار گیرد.

۱. اهداف و سوالات پژوهش

هدف اصلی این تحقیق، شناخت چگونگی بازنمایی خلیاتی ایرانی در فرهنگ دانشگاهی و در تعامل آموزشگران و دانشجویان می‌باشد تا از این طریق، ابعاد اساسی خلق دانشگاهی را در میدان دانشگاه به عنوان بخشی از جامعه ایرانی شناسایی کنیم. برای رسیدن به این هدف دو سوال پژوهشی ذیل مطرح شده است:

- عوامل و مؤلفه‌های خلیات دانشجویان ایرانی از نظر اساتید دانشگاه‌های

کردستان و علامه طباطبایی کدام‌اند؟

- عوامل و مؤلفه‌های خلیات اساتید ایرانی از نظر دانشجویان دانشگاه‌های کردستان و علامه طباطبایی کدام‌اند؟

۲. مبانی نظری

به لحاظ نظری، مفهوم خلیات ایرانی ریشه در نظریه «تکامل فرهنگی»^۱ دارد. بر اساس این نظریه، فرهنگ هم مانند ژنتیک در طول تاریخ متحول می‌شود و بر

اساس اصل انتخاب طبیعی، بخش‌هایی از فرهنگ و ذخایر فرهنگی که دارای قدرت بیشتری هستند، ثابت می‌مانند و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند. کسانی مانند (Lumsden & Wilson, 1983, pp. 427-443) و (Cavali Sforza & Feldman, 1981, p. 132) و (Boyd & Richerson, 1985, pp. 132-165) از جمله صاحب‌نظرانی هستند که به اصل تکامل فرهنگی معتقد هستند و به صورت‌های مختلف، تلاش کرده‌اند تا نظریه‌ها و مدل‌هایی ارائه دهند که بر اساس آن تأثیرات میراث فرهنگی را بر روی مدل‌های استاندارد تکامل بیولوژیکی نشان دهند. نظریه م‌ها^۱ در قالب تکامل فرهنگی که برای اولین بار توسط (ریچارد، ۱۹۷۶، ص. ۲۳۷-۳۱۲) ارائه شد، تلاش کرده که نشان دهد فرهنگ هم مانند ژنتیک در حال تکامل است و در این مسیر، خود را تکرار می‌کند. او معتقد است که فرهنگ مانند ژنتیک خود را کپی می‌کند و در طول زمان به همان شکل ادامه پیدا می‌کند. وی نشان داد که واحدها و نمونه‌های ژن فرهنگی می‌تواند در قالب ایده‌ها و عادات رفتاری و یا نحوه زندگی و استفاده از ابزارها باشد. بسیاری از محققان (به عنوان نمونه، (Henrich, 2015, p. 43)، (Henrich, Boyd, & Richerson, 2008, p. 9) و (Lewens, 2007, p. 123) در حوزه علوم اجتماعی، این نظریه را به چالش کشیده‌اند و اشاره می‌کنند که مقایسه ژن-فرهنگ نمی‌تواند یک مبنای علمی قوی داشته باشد به خاطر اینکه، واحدهای فرهنگی مانند ژن‌ها خود را دوباره کپی نمی‌کنند بلکه، انتقال رفتارهای فرهنگی عمدتاً بر اساس تقلید می‌باشد که نمی‌تواند کارکردی مانند ژن داشته باشد.

در میان پژوهشگران ایرانی و در چارچوب این نظریه، خصوصاً در پاسخ به این سؤال که آیا خلیقات ایرانی نسبتاً ثابت بوده و به عنوان بخشی اجتناب‌ناپذیر از فرهنگ ایرانی واقعیت تاریخی دارد، فراستخواه (۱۳۹۹) به صورت مستقیم خلیقات ایرانی را بر اساس نظریه م‌ها تبیین می‌کند و معتقد است که «م‌ها ذخایر الگویی ما هستند که کپی می‌شوند، ترجمه می‌شوند، به هنجار تبدیل می‌شوند و خود را تکرار می‌کنند. ماهیت م‌مانند ژن، اطلاعاتی است. م‌ها

هستی‌هایی هستند که موجودیت‌شان اطلاعاتی است و حاوی اطلاعات هستند. هنجارها و رفتارهای معمول در یک فرهنگ بر اساس این اطلاعات شکل می‌گیرد». (فراستخواه، ما ایرانیان، ۱۳۹۷، ص. ۵۵-۹۸)، (فراستخواه، ۱۳۸۸، ص. ۸۶-۹۰) اشاره می‌کند که واقعیت مم، مثل ماهیت ژن اطلاعاتی است. فرهنگ محیط‌ها و مناسبات با هم تفاوت دارد. هر یک از محیط‌ها و مناسبات مختلف (مثلاً مناسبات شکار، مناسبات قبیله‌ای، اقتصاد دانش، مناسبات جهان چند رسانه‌ای، محیط سرزمین پرحادثه، ناامن و بی‌ثبات و محیط سرزمین کم‌حادثه و نسبتاً باثبات و...) فرهنگ خاصی را اقتضا می‌کند. بنابراین، هر فرهنگ حاوی کدهای اطلاعاتی است که در م‌ها ثبت، ذخیره و فعال می‌شوند. سایر صاحب‌نظران که به موضوع خلیقات ایرانی پرداخته به صورت مستقیم، نظریه تکامل فرهنگی یا نظریه م‌ها را اساس کار خود قرار نداده‌اند اما، نحوه مواجهه آن‌ها با خلیقات ایرانی به گونه‌ای است که این خلیقات ثابت بوده و در طول تاریخ خود را بازتولید و کپی کرده‌اند. به عنوان نمونه، کتاب «سازگاری ایرانی» اثر (بازرگان، ۱۳۵۷، ص. ۷۷) «خلیقات ایرانیان» (جمال زاده، ۱۳۴۵، ص. ۶۷-۹۹) و فصل الحاقی به «روح ملت‌ها» اثر (زیگفرید، ۱۳۹۴، ص. ۹۷) از پیشروترین نمونه‌هایی بود که به خلیقات ایرانیان پرداخت. بعد از این صاحب‌نظران اولیه، کسانی مانند (نراقی، ۱۳۸۰، ص. ۱۰-۱۲۳) با تأمل در «جامعه‌شناسی خودمانی»، (قانع‌ی راد، ۱۳۸۳، ص. ۱۶۹-۲۰۷) با تحلیل «توسعه‌نیافتگی جامعه ایران» بر آنچه تأکید کرده که فردگرایی ایرانی نامیده، (علمداری، ۱۳۸۸، ص. ۸۰-۱۳۸) با این سؤال که چرا ایران عقب ماند و غرب پیش رفت و (زیباکلام، ۱۳۹۰، ص. ۱-۱۱۰) با طرح این پرسش که ما چگونه ما شدیم، در تلاش بوده‌اند تا نشان دهند که خلیقات ایرانی در طول تاریخ تکرار شده و یکی از دلایل عقب‌ماندگی ما بوده است.

بسیاری از سفرنامه‌ها و نوشته‌ها در باب خلیقات ایرانی (انوری، ۱۳۸۲، ص. ۲-۱) (مردیها، ۱۳۹۸، ص. ۲۵۷-۲۷۷)؛ (جمال زاده، ۱۳۴۵، ص. ۳۳۰۵۵) (میرزایی & رحمانی، ۱۳۸۷، ص. ۵۵-۷۵)، (کرباسیان، ۱۳۸۰، ص. ۱۹)، (عبدی

& گودرزی، ۱۳۸۸، ص. ۱۱-۱۵۵؛ (مشکور، ۱۳۴۵، ص. ۱۸۹-۲۱۰)، (رهبانی، ۱۳۸۷، ص. ۲۷)، (شیخ الاسلام، ۱۳۹۵، ص. ۱۱۷)؛ (سریع القلم، ۱۳۹۰، ص. ۲۲-۱۴۱)؛ (اسماعیلی مهرا، بیگدلی، & ادیسی، ۱۳۹۶، ص. ۷۱-۹۲)؛ (پولاک، ۱۳۶۸، ص. ۱۰-۸۷)، (راولینسون، ۱۳۵۶، ص. ۵۵-۶۷)، (ترک زاده، صباغیان، یمنی دوزی سرخابی، & دلاور، ۱۳۸۷، ص. ۲۲-۲۵)، (رفیع پور، ۱۳۸۱، ص. ۲۲-۷۷) در وصف خلیقات ایرانی، چنین رویه‌ای را پیشه کرده‌اند و بر این باور هستند که ایرانیان دارای خلیقاتی (ثابت) هستند که تناقض آشکاری با فضیلت‌هایی دارد که در فرهنگ و تاریخ آن‌ها به فراوانی دیده می‌شود. این آثار عموماً با یک نگرش منفی به خلیقات ایرانی نگاه می‌کنند و نوعی انحطاط و افول، رکود و انجماد فکری، آسایش‌طلبی، محافظه‌کاری، قناعت و نیکویی، تقلید بدون ابداع، گذشته‌نگری و غرب‌گریزی را گزارش و خلیقات منفی مانند لاف زنی، شک و تردید، تصوف‌گرایی، مسامحه، عدم صراحت لهجه، عدم صداقت را مورد توجه قرار داده‌اند و احساس می‌کنند ارزش‌های مثبت اخلاقی در حال تنزل است و در مقابل ارزش‌های منفی اخلاقی مسلط شده‌اند. همچنین خلیقاتی چون مخفی‌کاری، زخم‌خوردن و دم برنیاوردن، صادق نبودن در گفتار، تحمل نکردن انتقاد، قسم خوردن برای اثبات مدعا، تعظیم و تمجیدهای بی‌محتوا به منظور فرار از عواقب صراحت، تفسیر و تأویل‌های افراطی از کلام دیگران، حسادت، کینه‌ورزی، غیبت کردن، تهمت زدن، شایعه ساختن، بنده‌پروری، بت‌سازی و کوچک کردن دیگران برای بالا بردن خود، را برای خلیقات ایرانی‌ها مثال زده‌اند. جمال‌زاده در «خلیقات ما ایرانیان» نوشته است که وجود معایب و نواقص اخلاقی بین مردم ایران، علت عقب‌ماندگی ایرانیان را تشکیل می‌دهد. ایرانیان به دروغ‌گویی و تملق معتاد هستند و دچار فساد اخلاق و سوء رفتار شده‌اند (کرباسیان، ۱۳۸۰، ص. ۷۸-۸۰) در «جامعه‌شناسی خودمانی» مهم‌ترین ویژگی‌های خلقی ایرانیان، حقیقت‌گریزی و پنهان‌کاری، ظاهر‌سازی، قهرمان‌پروری و استبدادزدگی، خودمحوری و برتری‌جویی، بی‌برنامگی و ریاکاری و فرصت‌طلبی ذکر شده است (نراقی، ۱۳۸۰، ص. ۶۵) نتیجه این مطالعات و نظریه‌ها به نوعی

دلالت بر تبیین خلیقات ایرانی بر اساس نظریه مم‌ها و نظریه تکامل فرهنگی دارد و این موضوع را نشان داده است که ایرانی‌ها، دارای ژن‌های فرهنگی ثابت بوده‌اند که در طول تاریخ تکرار شده است.

۳. پیشینه پژوهش

پژوهش درباره خلیقات دانشگاهیان موضوع جدیدی است اما، پژوهش‌های انجام شده به صورت غیرمستقیم، فرهنگ دانشگاهی و یا مناسبات دانشگاهی را که ریشه در رفتار و خلق دارد، مورد هدف قرار داده‌اند. یکی از پژوهش‌هایی که به صورت مستقیم به تبیین خلیقات ایرانی در نهاد دانشگاه پرداخته، توسط (فرستخواه، ما ایرانیان، ۱۳۹۷) انجام شده است. نتایج این پژوهش نشان داد که نشانه‌های نگران‌کننده از وضعیت غیرعادی، حداقل در محدوده دانشگاهیان و دانشجویان است که شامل مواردی مانند سرقت ادبی و کلاهبرداری دانشگاهی، بازار سیاه خرید و فروش پایان‌نامه‌ها (پدیده خیابان انقلاب)، رفتارهای به اصطلاح «کپی پایستی» در تهیه مقالات، سهل‌انگاری در هنجارها و تکالیف دانشگاهی، جعل و تعداد جعلی مقاله، عدم احساس مسئولیت، فردگرایی خود محور، انگیزه کم برای کار گروهی، عدم پذیرش جدی از جوامع یادگیری می‌باشد. بر همین اساس نتایج تحقیق (فعلی، بیگلری، & پزشکی راد، ۱۳۹۱، ص. ۱۳۳-۱۵۱) که نشانگر میزان نگرش و رفتار بیشتر دانشجویان در زمینه سرقت علمی به ترتیب در سطوح «نسبتاً نامساعد و متوسط» بود، در راستای همین واقعیت است که نگرش دانشجویان و اساتید، با علم به اینکه رفتارهایی را در جامعه دانشگاهی شایسته نمی‌بینند، ولی ممکن است بر حسب موقعیت، منافع و جو فرهنگی حاکم، به سوی خلیقات منفی سوق داده شوند، خروجی این انتخاب غالباً برد - برد نیست.

همچنین شواهد (فاضلی، ۱۳۸۲، ص. ۴۰-۶۳) نشان داده که فرهنگ استادان جامعه ایران نامناسب است و خرده فرهنگ استادان، مبتنی بر ارزش‌های اصیل و ذاتی علم، یاددهی و یادگیری مبتنی بر نقد دانش، نقد جامعه و نقد خود نیست.

استبداد، حاکمیت خویشاوندسالاری در دانشگاه‌ها، بی‌توجهی به منزلت علم، مدرک‌سالاری و مدرک‌گرایی، فقدان انگیزه دانشجویان برای تلاش و سخت‌کوشی در راه علم، قابل‌توجه است. مثلاً، بطور کلی نامناسب بودن فرهنگ استادان در عوامل منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی، روحیه بهره‌کشی و شخصیت چندوجهی، خودکامگی و متوقع بودن، سوگیری، پیش‌داوری و تعارف در فعالیت‌های علمی، روحیه پرسشگری و سماجت علمی، خودشیفتگی و تمایل به کار فردی تا حدودی مشابهت مفهومی دارند. همچنین، کلیه عواملی که در تحقیق حاضر به خلیات علمی دانشجویان و اساتید ارتباط پیدا می‌کند با ارزش‌های علم، یادهی - یادگیری دانش محور و بی‌توجهی به منزلت علم قابل‌تطبيق است، اما عواملی از جمله؛ استبداد، حاکمیت خویشاوند سالاری در دانشگاه‌ها، مدرک‌سالاری و مدرک‌گرایی، فقدان انگیزه دانشجویان برای تلاش و سخت‌کوشی که تا حدودی با فرهنگ عمومی جامعه تنیده شده، در تحقیق حاضر مورد استخراج قرار نگرفته است.

یکی از حوزه‌هایی که به نوعی با خلق دانشگاهی مرتبط بوده و در پیشینه تحقیق مورد مطالعه قرار گرفته، مناسبات حاکم بر کار پژوهش در دانشگاه است. عمده این تحقیقات نشان داده‌اند که خلیات و مناسبات غلطی در فرهنگ پژوهشی در دانشگاه‌ها وجود دارد. (زمانی & قربانزاد، ۱۳۸۵، ص. ۱۵) با «بررسی مشکلات و موانع موجود در پژوهش»، به موانع فرهنگی و اجتماعی موجود بر سر راه پژوهش پرداخته‌اند و با عواملی مانند ارزش قایل نشدن به جایگاه تحقیق در کشور، ضعف روحیه و اخلاق جست‌وجوگری به عنوان منش علمی، در فرهنگ جامعه ایران اشاره کرده‌اند. (مغرب، ۱۳۸۵، ص. ۷-۱۸) به عوامل مختلفی که مانع توسعه پژوهش می‌شود، اشاره کرده که یکی از مهم‌ترین این عوامل، عوامل فکری و فرهنگی می‌باشد. (فضل‌الهی & ملکی‌توانا، ۱۳۹۰، ص. ۱۷۱). موانع فرهنگی از مهم‌ترین موانع موثر در تولید و توسعه علم در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی است و مناسب‌ترین و اولویت‌دارترین راهکار برون‌رفت از نفی برنامه‌ریزی جامع، راهبردی و بلندمدت برای فرهنگ‌سازی و ایجاد بسترهای مناسب در دانشگاه‌ها بر

تولید دانش تخصصی و فنی است. (کلانتری قزوینی، قورچیان، آراسته، & محمد داودی، ۱۳۹۶، ص. ۲۴۱-۲۶۴) در پژوهشی جهت شناسایی و بررسی ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر ارتقای اخلاق دانشجویی، تعداد ۳۱ مؤلفه در قالب پنج بُعد، شامل اخلاق دانشجویی، ملاحظات پژوهشی، صداقت پژوهشی، رفتار اجتماعی و رفتار فردی استخراج نمودند که می‌تواند به مدیران و سیاستگذاران آموزش عالی برای رشد و ارتقای آن کمک کند.

علاوه‌براین، تحقیقات خارجی در ارتباط با خلیقات، عمدتاً با تأکید بر ابعاد روانشناختی انجام شده است، از جمله (Garcia, Cloninger, Lester, & Cloninger, 2017, p. 45) با ارائه ابزار سیاهه‌ای بر شخصیت و خلق و خوی، با مجوز مرکز رفاه دانشگاه واشینگتن، مدلی جامع روانشناختی - اجتماعی فراهم کرده که در آن هویت افراد از طریق برنامه‌های خودآگاهی هشیار بر شخصیت و از طریق واکنش‌های خودکار ناهشیار بر خلق و خوی، تفکیک شده و بین آنها رابطه متقابلی از معنا و برجستگی برقرار است. (Putnam & Gartstein, 2017, pp. 157-170) با محاسبه و تحلیل نمرات تراکمی خلق و خوی در ۱۷ مطالعه برای ۱۸ کشور در ارتباط با مجموع ویژگی‌های شخصیتی و ابعاد جهت‌گیری فرهنگی، نشان دادند که الگوهای فرهنگی متقابل تا حد زیادی با کسانی که قبلاً از نظر شخصیتی گزارش شده بودند، سازگار بود. کشورهای که اضطراب بالا داشتند، در برون‌گرایی بالا بودند، از نظر تأثیر منفی بالا با روان‌رنجوری و از نظر ظرفیت تنظیم‌کننده با توافق‌پذیری سازگار بودند. (Leung, Cloninger, Hong, Cloninger, & Eley, 2019, p. 207) با مطالعه رابطه ویژگی‌های شخصیت و خلق و خوی با تحمل ابهام و کمال‌گرایی دانشجویان پزشکی، ۸۰۸ دانشجوی پزشکی استرالیایی نشان دادند که ترکیب خاصی از ویژگی‌های شخصیتی با تحمل کم ابهام و سطح بالایی از کمال‌گرایی ناسازگار مرتبط است. عدم تحمل ابهام و نگرانی بیش از حد درباره اشتباهات، ممکن است ناسازگار باشد و زمینه‌ساز آسیب‌پذیری در برابر استرس و مقابله ضعیف باشد. مدل روانشناختی شخصیت، بینش ویژگی‌های پایدار و ویژگی‌هایی را که می‌توانند از طریق آموزش و کارآموزی تنظیم شوند، فراهم

می‌کند. تعامل بین مکانیسم‌های بیولوژیکی و یادگیری فرهنگی-اجتماعی، مربوط به نمونه‌ای از دانشجویان پزشکی است که تعامل جنبه‌های بیولوژیکی یا ذاتی رشد شخصی آن‌ها را در یک محیط یادگیری شدید و رقابتی در دانشکده پزشکی در نظر می‌گیرد. بر اساس آنچه که در پیشینه این پژوهش ذکر گردید، به این نتیجه می‌رسیم که خلیقات ایرانی بخشی از فرهنگ آنها بوده و به نوعی در نهاد دانشگاه، خود را بازنمایی کرده است، اما در این زمینه پژوهش‌هایی که هدف اصلی آنها، واکاوی خلیقات ایرانی در میدان دانشگاه باشد، انجام نشده است. این پژوهش تلاش می‌کند، بخشی از این شکاف را پوشش دهد.

۴. روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر ماهیت، کاربردی و با رویکرد کمی و راهبرد پیمایشی انجام شده است. نمونه‌گیری داده‌های کمی با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای^۱ انجام شد. پژوهشگر در این روش نمونه‌گیری، جامعه را به یک خصوصیت ویژه (مثلاً برحسب مردان و زنان)، لایه‌بندی می‌کند و پس از نمونه‌گیری در دسترس، برای مطالعه نمونه در هر زیرگروه یا لایه‌ای از جمعیت استفاده می‌کند. این کار تضمین می‌کند که نمونه، شامل خصوصیات ویژه‌ای است که پژوهشگر می‌خواهد مطالعه کند (Craswel, 2012, p. 154). در اینجا هم طبقه جنسیت و هم حجم نمونه در ارتباط با دو دانشگاه علامه طباطبایی (ره) و کردستان مورد مطالعه ملاک بود.

حجم نمونه بخش کمی، به تفکیک نمونه آماری شامل ۸۲۳ دانشجوی و ۲۶۶ عضو هیأت علمی از دانشگاه‌های کردستان و علامه طباطبایی (ره) در نیمسال اول ۱۳۹۹-۱۳۹۸ انتخاب شده است. حجم نمونه‌ها برحسب جدول (Krejcie & Morgan, 1970, p. 145) بر مبنای نزدیک‌ترین عدد ممکن، به ترتیب برای کل اساتید، و دانشجویان، محاسبه شده است. در جدول ۱ نمونه آماری افراد مورد مطالعه بر حسب جنسیت و مقطع تحصیلی دانشجویان و اساتید آمده است.

جدول ۱. نمونه آماری بر حسب جنسیت، مقطع تحصیلی و دانشکده به تفکیک دانشجویان و اساتید

دانشکده						متغیر شاخص	علامه ۴۹۲n=	مقطع تحصیلی			جنسیت		متغیر شاخص	دانشجویان ۸۲۳n=
هنر	کشاورزی	فنی	علوم	اقتصاد	انسانی			دکتری	ارشد	کارشناسی	زن	مرد		
۲۶	۱۳۴	۵۹	۱۴۳	۲۲	۲۶	فراونی	دانشجویان	۱۷۹	۱۳۲	۹۹	۱۲۷	۲۸۳	فراونی	علامه
۶/۳	۳۲/۷	۱۴/۴	۳۴/۹	۵/۴	۶/۳	درصد	۴۱۰n=	۴۳/۷	۳۲/۳	۲۴/۱۴	۳۱	۶۹	درصد	۴۱۰n=
۱۰	۱۰	۱۵	۱۶	۱۷	۱۴	فراونی	اساتید	۱۵۱	۱۶۰	۱۰۲	۲۰۵	۲۰۸	فراونی	کردستان
۱۲/۲	۱۲/۲	۱۸/۳	۱۹/۵	۲۰/۷	۱۷/۱	درصد	۸۲n=	۳۶/۶	۳۸/۷	۲۴/۷	۴۹/۶	۵۰/۴	درصد	۴۱۳n=
دانشکده						متغیر شاخص	کردستان ۵۹۷n=	مرتبه علمی			جنسیت		متغیر شاخص	اساتید ۲۶۶n=
معماری	کشاورزی	مهندسی	علوم	ادبیات	انسانی			استاد	دانشیار	استادیار	زن	مرد		
۷۲	۹۴	۱۸	۳۹	۸	۱۸۲	فراونی	دانشجویان	۶	۳۹	۳۷	۳۱	۵۱	فراونی	علامه
۱۷/۴	۲۲/۸	۴/۴	۹/۴	۱/۹	۴۴/۱	درصد	۴۱۳n=	۷/۳	۴۷/۶	۴۵/۱	۳۷/۸	۶۲/۲	درصد	۸۲n=
۲۲	۲۶	۳۳	۴۴	۲۲	۳۷	فراونی	اساتید	۱۶	۷۳	۱۰۰	۲۳	۱۶۱	فراونی	کردستان
۱۲	۱۴/۱	۱۷/۹	۲۳/۹	۱۲	۲۰/۱	درصد	۱۸۴n=	۳/۳	۳۹/۷	۵۱/۶	۱۲/۵	۸۷/۵	درصد	۱۸۴n=

ابزار پژوهش، شامل پرسشنامه‌ی پژوهشگرساخته بود که گزاره‌ها و محتوای آنبودن در نظر گرفتن ابعاد قبلی، بر اساس مطالعه پیشینه و منابع موجود با تأکید بر خلیقات ایرانیان و دیدگاه‌های صاحب‌نظران ایرانی در آثارشان طراحی شده بود. بنابراین، پژوهشگر مطالعه‌ی جامعی بر روی منابع اصلی و تحقیقات مرتبط، گزاره‌های توصیفی

برای دانشجویان و اساتید استخراج و تنظیم کرده بود. در ابتدا بعد از چندین مرتبه پالایش، حذف و ادغام گزاره‌های مشابه، گزاره‌های پرسشنامه جهت گردآوری داده‌ها به لحاظ روایی محتوا^۱ در اختیار گروهی از متخصصان آموزش عالی و جامعه‌شناسی قرار گرفت. روایی سازه^۲ این پرسشنامه نیز از طریق تحلیل عاملی اکتشافی تایید شد. سپس به صورت آزمایشی بر روی ۳۰ نفر دیگر اجرا گردید که ضریب پایایی آن در حد ۰/۹۰ بر اساس آلفای کرونباخ محاسبه شد. پس از اطمینان نسبی از روایی و پایایی گزاره‌های مذکور در قالب یک پرسشنامه با ۵۴ گزاره، طراحی و در سطح گسترده در اختیار اساتید و دانشجویان قرار گرفت. سپس پرسشنامه‌ها جهت تعیین ساختار عاملی عوامل و مؤلفه‌های خلیقات دانشگاهی تجزیه و تحلیل شد.

برای پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. این آزمون با استفاده از جهت‌گیری و تغییرپذیری پاسخ‌های دانشجویان و اساتید به هر یک از گویه‌های پرسشنامه با استفاده از یک منطق خاص آماری، آن‌ها را طبقه‌بندی می‌کند. تحلیل عاملی یا برای کشف طبقه‌های جدید و یا به منظور تأیید طبقه‌های قبلی به کار می‌رود. با توجه به اینکه هدف اصلی پژوهش، طبقه‌بندی و شناسایی مؤلفه‌های مربوطه در بافت دانشگاه‌های ایران در دو نمونه از اساتید و دانشجویان دانشگاه کردستان و دانشگاه علامه طباطبایی بوده است. این پژوهش بر مبنای تحلیل عاملی اکتشافی استوار است. در پژوهش کنونی از روش استخراج مؤلفه‌های اصلی^۳ استفاده شد. در چرخش

1. Content validity
2. Structural validity
3. Principal components

عامل‌ها، متناسب با همبستگی و تعیین ماتریس الگو، از روش چرخش عاملی و ریماکس^۱ استفاده شد و کمترین میزان ارزش بار در حد ۰/۳۳ در نظر گرفته شد و اثر مقادیر کمتر از آن خنثی گردید. همچنین، گویه‌های دارای بیشترین هم‌پوشی یا بدون بار عاملی در فرایند تحلیل حذف شدند. تعداد طبقه‌های نهایی با توجه به واریانس کلی گویه‌ها، ماتریس الگو و نمودار سنگ‌ریزه، در تحلیل عاملی دانشجویان، اساتید ۶ طبقه در نظر گرفته و استخراج شد و با استفاده از تحلیل عاملی، گویه‌ها در بین این ۶ عامل تقسیم شدند. مثلاً، عامل اول ۱۱ گویه را در بر گرفت، عامل دوم ۷ گویه را در بر گرفت، عامل سوم ۶ گویه، عامل چهارم ۹ گویه، عامل پنجم ۸ گویه و در نهایت عامل ششم ۴ گویه را در بر گرفت. اسم‌گذاری عامل‌ها با توجه به بارهای عاملی گویه‌ها و مفهوم نظری آنها انجام شد. مثلاً، در عامل یک که ۱۱ گویه را در بر گرفت، گویه‌هایی با بیشترین بار عاملی را در نظر گرفتیم و با توجه به آن‌ها نام‌گذاری بار عاملی اول انجام شد و سایر عامل‌ها اینگونه نام‌گذاری گردید. بنابراین، در تحلیل عاملی پرسشنامه‌های اساتید و دانشجویان، به طور کلی ۴۶ گویه وارد تحلیل شد که در نهایت ۴۵ گویه که بار عاملی آنها بیش از ۰/۳۳ بود تحلیل گردید.

۵. نتایج براساس سؤالات پژوهش

۵-۱. ابعاد و مؤلفه‌های خلیقات دانشجویان از نظر آموزشگران (هیأت علمی)

چیست؟

سؤال تحقیق برای مطالعه، ابعاد اساسی خلیقات دانشجویان از نظر اساتید طرح شده است. به منظور تعیین مناسب بودن داده‌های گردآوری‌شده در این بخش برای تحلیل عاملی، برای تعیین تعداد عوامل از ضریب ۲K.M.O و آماره بارتلت^۳ استفاده شد. در این پژوهش مقدار K.M.O برابر ۰,۶۹۲ به دست آمد و نشان داد که وضعیت داده‌ها برای تحلیل عاملی در حد «خوب» بود. همچنین، برخی

1. Varimax rotation

2. Kaiser- Meryer- olkin.

3. Bartlett Test.

محققان عقیده دارند مناسب بودن این شاخص نشان می‌دهد، سؤالات طرح شده برای این تحلیل مناسب هستند. مقدار آماره بارتلت نیز برابر ۷۷۵۰,۹۶۳ به دست آمد، بنابراین داده‌ها برای تحلیل عاملی اکتشافی مناسب بودند. در جدول ۲ پس از پردازش گویه‌های نمایانگر خلیقات ایرانی و بازنمایی آن در محیط دانشگاه در بین اساتید، نسبت به نام‌گذاری عامل‌های به دست آمده، اقدام گردید.

جدول ۲. عوامل استخراج شده همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی خلیقات

دانشجو از نظر اساتید

عواملها	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	فراوانی تجمعی درصد واریانس
رفتار کلیشه‌ای و توسل به نیرنگ در امور علمی	۵ ۴۴۷	۱۱ ۸۴۱	۱۱ ۸۴۱
شخصیت چندوجهی و حسادت	۵ ۱۲۵	۱۱ ۱۱۴	۲۲ ۹۸۱
خودکامگی و انتقادناپذیری در روابط بین فردی	۴ ۳۳۳	۹ ۴۱۹	۳۲ ۴
تعصب، سوءگیری و پیش‌داوری در فعالیت‌های علمی	۴ ۳۲۷	۹ ۴۰۷	۴۱ ۸۰۷
روحیه استثمار پذیری	۳ ۶۹۶	۸ ۰۲۵	۴۹ ۸۴۲
خودشیفتگی و گرایش به کار فردی	۳ ۰۸۵	۶ ۷۰۷	۵۶ ۵۴۹

بر اساس مفهوم گزاره‌های با بیشترین میزان بار عاملی، خلیقات دانشگاهیان ایرانی از دیدگاه اساتید شامل رفتار کلیشه‌ای و توسل به نیرنگ در امور علمی، شخصیت چندوجهی و حسادت، خودکامگی و انتقادناپذیری در روابط بین فردی، تعصب، سوءگیری و پیش‌داوری در فعالیت‌های علمی، روحیه استثمارپذیری، خودشیفتگی و گرایش به کار فردی نام‌گذاری و استخراج شده است. تعداد عوامل استخراج شده همراه با مقدار ویژه هر یک از آن‌ها، درصد واریانس مقدار ویژه هریک از عوامل و درصد واریانس عوامل آمده است. مقدار ویژه، بیانگر سهم هر عامل از کل واریانس متغیرها می‌باشد. عامل اول بیشترین سهم ۱۱,۸۴٪ و عامل ششم کمترین سهم ۳,۰۸٪ را در تبیین واریانس کل متغیرها داشته‌اند و در مجموع، این شش عامل توانستند ۵۶,۵٪ از کل واریانس خلیقات دانشجویان و بازنمایی آن در محیط دانشگاه از دیدگاه اساتید را تبیین نمایند. بدین صورت که ۱۱ گویه در عامل اول، ۷ گویه در عامل دوم، ۶ گویه در عامل سوم، ۹ گویه در عامل چهارم، ۸ گویه در عامل پنجم و ۴ گویه در عامل ششم دسته‌بندی شدند که همراه با بار

عاملی و سه مؤلفه اصلی از هر کدام از عوامل در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. نمونه مؤلفه‌ها، عوامل و میزان ضرایب به دست آمده از ماتریس دوران یافته خلیقات دانشجو از نظر اساتید

بار عاملی	نمونه مؤلفه‌ها	عامل
۰,۷۰۱	دانشجویان در انجام امورات خود، درسی و غیردرسی کلیشه ای رفتار می‌کنند	۱) رفتار کلیشه‌ای و توسل به نیرنگ در امور علمی
۰,۶۹۸	دانشجویان در انجام کارهای آموزشی و پژوهشی خود از کلی گویی دوری می‌کنند	
۰,۶۹۶	دانشجویان گاهی برای دستیابی به پاداش و اثبات کارهای خود دروغ می‌گویند	
مجموع عامل اول: ۱۱ مؤلفه		
۰,۷۶۹	دانشجویان اغلب در تمجید و ستایش از اساتید خود در حضور آن‌ها اغراق می‌کنند	۲) شخصیت چندوجهی و حسادت
۰,۷۳۶	دانشجویان برای پیش بردن کار خود در دانشگاه چاپلوسی می‌کنند	
۰,۷۱۹	دانشجویان در دانشگاه نسبت به موفقیت دانشجویان دیگر حسادت می‌کنند	
مجموع عامل دوم: ۷ مؤلفه		
۰,۷۶۶	دانشجویان در دانشگاه حس خودکامگی دارند و به نظرات دیگران اهمیت نمی‌دهند	۳) خودکامگی و انتقادناپذیری در روابط بین فردی
۰,۷۳۷	دانشجویان، دیگر دانشجویان و اساتید را در انجام کارهای علمی به تمسخر می‌گیرند	
۰,۷۳۰	دانشجویان به طور کلی در ارتباط با دانشجویان دیگر انتقاد پذیر نیستند	
مجموع عامل سوم: ۶ مؤلفه		
۰,۸۲۸	دانشجویان اغلب نسبت به کارهای علمی خود تعصب و سوءگیری دارند	۴) تعصب، سوءگیری و پیش‌داوری در فعالیت‌های علمی
۰,۷۵۲	دانشجویان نسبت به کارهای علمی اساتید و سایر دانشجویان پیش‌داوری می‌کنند	
۰,۵۹۷	دانشجویان قهرمان پرور هستند و بر آن اساس قضاوت می‌کنند	
مجموع عامل چهارم: ۹ مؤلفه		
۰,۶۴۶	اغلب دانشجویان براحتی می‌پذیرند که اساتید، آن‌ها را برای تولید علم استعمار کنند	۵) روحیه استعمار پذیری
۰,۵۶۱	دانشجویان اغلب در انجام امورات علمی تعارف کرده و کارهای اساتید را انجام می‌دهند	
۰,۴۷۱	دانشجویان در انجام کارهای علمی خود سماجت علمی دارند و پیگیر کارها هستند	
مجموع عامل پنجم: ۸ مؤلفه		
۰,۸۱۱	دانشجویان در دانشگاه نسبت به دیگران احساس خودشیفتگی دارند	۶) خودشیفتگی و گرایش به کار فردی
۰,۶۶۴	دانشجویان در انجام امورات علمی کار فردی را بر کار جمعی ترجیح می‌دهند	
مجموع عامل ششم: ۴ مؤلفه		

۵-۲. ابعاد و مؤلفه‌های خلیقات آموزشگران از نظر دانشجویان چیست؟

برای پاسخگویی به سؤال دوم پژوهش، یعنی شناسایی ابعاد اساسی خلیقات اعضای هیأت علمی از نظر دانشجویان، تحلیل عاملی انجام شد. به منظور تعیین مناسب بودن داده‌های گردآوری شده در این بخش برای تحلیل عاملی، از ضریب K.M.O و آماره بارتلت استفاده شد. در این پژوهش مقدار K.M.O برابر ۰,۷۸۱ به دست آمد و نشان داد که وضعیت داده‌ها برای تحلیل عاملی در حد «خوب» بود. همچنین برخی محققان عقیده دارند مناسب بودن این شاخص نشان می‌دهد، سؤالات طرح شده برای این تحلیل مناسب هستند. مقدار آماره بارتلت نیز برابر

۷۷۵۰,۹۶۳ به دست آمد، بنابراین داده‌ها برای تحلیل عاملی اکتشافی مناسب بودند. همچنین، برای تعیین تعداد عوامل بر اساس ملاک کیسر عمل شد. در جدول ۴ پس از پردازش گویه‌های نمایانگر خلیقات ایرانی و بازنمایی آن در محیط دانشگاه در بین دانشجویان، نسبت به نام‌گذاری عامل‌های به‌دست آمده اقدام گردید.

جدول ۴. عوامل استخراج‌شده همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی خلیقات اساتید

از نظر دانشجو

عامل‌ها	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	فراوانی تجمعی درصد واریانس
منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی	۶ ۱۷۲	۱۳ ۴۱۶	۱۳ ۴۱۶
روحیه بهره‌کشی و شخصیت چندوجهی	۵ ۸۰۱	۱۲ ۶۱۱	۲۶ ۰۲۷
خودکامگی و متوقع بودن	۵ ۵۱۸	۱۱ ۹۹۶	۳۸ ۰۲۳
سوءگیری، پیش‌داوری و تعارف در فعالیت‌های علمی	۳ ۰۶۴	۶ ۶۶۱	۴۴ ۶۸۴
روحیه پرسشگری و سماجت علمی	۲ ۸۸۶	۶ ۲۷۴	۵۰ ۹۵۸
خودشیفتگی و تمایل به کار فردی	۲ ۰۰۳	۴ ۳۵۴	۵۵ ۳۱۲

بر اساس مفهوم گزاره‌های با بیشترین میزان بار عاملی، خلیقات اساتید دانشگاهیان ایرانی از نظر دانشجویان شامل منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی، روحیه بهره‌کشی و شخصیت چندوجهی، خودکامگی و متوقع بودن، سوگیری، پیش‌داوری و تعارف در فعالیت‌های علمی، روحیه پرسشگری و سماجت علمی، خودشیفتگی و تمایل به کار فردی نام‌گذاری و استخراج شده است. تعداد عوامل استخراج‌شده همراه با مقدار ویژه هر یک از آن‌ها، درصد واریانس مقدار ویژه هر یک از عوامل و درصد واریانس عوامل آمده است. مقدار ویژه، بیانگر سهم هر عامل از کل واریانس متغیرها می‌باشد. عامل اول بیشترین سهم ۱۳,۴۱٪ و عامل ششم کمترین سهم ۴,۳۵۴٪ را در تبیین واریانس کل متغیرها داشته‌اند و در مجموع این شش عامل توانستند ۵۵,۳٪ از کل واریانس خلیقات ایرانی و بازنمایی آن در محیط دانشگاه را از دیدگاه دانشجویان تبیین نمایند. بدین‌صورت که ۱۱ گویه در عامل اول، ۷ گویه در عامل دوم، ۶ گویه در عامل سوم، ۹ گویه در عامل چهارم، ۸ گویه در عامل پنجم و ۴ گویه در عامل

ششم دسته‌بندی شدند که همراه با بار عاملی و سه مؤلفه اصلی از هر کدام از عوامل در جدول ۵ گزارش شده است.

جدول ۵. نمونه مؤلفه‌ها، عوامل و میزان ضرایب به‌دست‌آمده از ماتریس دوران یافته خلیقات اساتید از نظر دانشجو

عامل	نمونه مؤلفه‌ها	بار عاملی
(۱) منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی	اساتید برای پیش بردن کارهای خود به حقوق دیگران تجاوز می‌کنند	۰,۷۰۷
	اساتید در دانشگاه همواره به غیبت کردن درباره‌ی اساتید و دیگران می‌پردازند	۰,۶۹۹
	اساتید اغلب برای سودجویی و کسب منافع فردی کارهای علمی انجام می‌دهند	۰,۶۸۹
مجموع عامل اول: ۱۱ مؤلفه		
(۲) روحیه بهره‌کشی و شخصیت چندوجهی	اساتید در انجام امورات علمی از دانشجویان ترم‌های پایین‌تر بهره‌کشی می‌کنند	۰,۸۳۴
	اساتید برای پیش بردن کار خود در دانشگاه چاپلوسی می‌کنند	۰,۷۷۴
	اساتید اغلب برای کسب جایزه، جایگاه و ترفیع به اعمال ریاکارانه دست می‌زنند	۰,۷۶۴
مجموع عامل دوم: ۷ مؤلفه		
(۳) خودکامگی و متوقع بودن	اساتید در دانشگاه حس خودکامگی دارند و به نظرات دیگران اهمیت نمی‌دهند	۰,۷۵۸
	اساتید نسبت به زحمتی که می‌کشند، انتظار موفقیت بیشتری در کارهای خود دارند	۰,۷۵۸
	اساتید، دیگر دانشجویان و اساتید را در انجام کارهای علمی به تمسخر می‌گیرند	۰,۶۵۱
مجموع عامل سوم: ۶ مؤلفه		
(۴) سوگیری، پیش‌داوری و تعارف در فعالیت‌های علمی	اساتید در دانشگاه نسبت به اساتید خود متعصبانه رفتار می‌کنند	۰,۶۸۸
	اساتید نسبت به کارهای علمی دانشجویان و سایر اساتید پیش‌داوری می‌کنند	۰,۵۸۱
	اساتید کارهای علمی خود همواره بهتر و برتر می‌دانند	۰,۵۵۸
مجموع عامل چهارم: ۹ مؤلفه		
(۵) روحیه پرسشگری و سماجت علمی	اساتید در آموزش و پژوهش از روحیه پرسشگری برخوردارند	۰,۶۴۳
	اساتید در انجام کارهای علمی خود سماجت علمی دارند و پیگیر کارها هستند	۰,۶۳۷
مجموع عامل پنجم: ۸ مؤلفه		
(۶) خودشیفتگی و تمایل به کار فردی	اساتید در کلاس درس از فعالیت‌های خود تمجید و ستایش می‌کنند	۰,۶۲۵
	اساتید در انجام امورات علمی، کارهای دانشجویان را جدی نمی‌گیرند	۰,۴۰۸
	اساتید در انجام امورات علمی، کار فردی را بر کار جمعی ترجیح می‌دهند	۰,۳۸۵
مجموع عامل ششم: ۴ مؤلفه		

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

هدف تحقیق حاضر، پاسخ به این پرسش بود که آیا خلیقات ایرانی در دانشگاه هم تکثیر می‌شود و در صورت تکثیر، کدام عوامل و مؤلفه‌ها در ذیل خلیقات دانشگاهی قرار می‌گیرند. به عبارت دیگر، آیا خلیقات ایرانی به همان شکلی که در منابع مکتوب و تحقیقات قبلی به آن اشاره شده، در میدان دانشگاه بازنمایی می‌شود و اگر چنین است به چه شکل و ساختاری خواهد بود. نتایج تحقیق نشان داد که از نظر اساتید، شش عامل و یا خصوصیت خُلُق‌ی که عمدتاً، توسط

دانشجویان در دانشگاه بازتولید می‌شود، عبارت از رفتار کلیشه‌ای و توسل به نیرنگ در امور علمی؛ شخصیت چندوجهی و حسادت؛ خودکامگی و انتقادناپذیری در روابط بین فردی؛ تعصب، سوگیری و پیش‌داوری در فعالیت‌های علمی؛ روحیه استثمار‌پذیری؛ خودشیفتگی و گرایش به کار فردی هستند. از سوی دیگر، از نظر دانشجویان، شش عامل و یا خصوصیات خلقی که عمدتاً توسط اساتید در دانشگاه بازتولید می‌شود، عبارت از منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی؛ روحیه بهره‌کشی و شخصیت چندوجهی؛ خودکامگی و متوقع بودن؛ سوگیری، پیش‌داوری و تعارف در فعالیت‌های علمی؛ روحیه پرسشگری و سماجت علمی؛ و خودشیفتگی و تمایل به کار فردی هستند.

از این زاویه و کمی با احتیاط می‌توان، خلیقات ایرانی ساکنان میدان دانشگاه را (آموزشگران و دانشجویان) براساس نظریه م‌ها و نظریه تکامل فرهنگی تبیین کرد. عوامل و مؤلفه‌های استخراج شده در تحقیق حاضر، مؤید فرهنگ دانشگاهی مربوط جامعه اساتید و دانشجویان ایرانی است که هر عامل یا مؤلفه آن در فرهنگ مربوطه حاوی کدهای اطلاعاتی است که در م‌ها ثبت، ذخیره و فعال می‌شوند. مثلاً؛ برخی خلیقات دانشجویان و آموزشگران ایرانی شامل شخصیت چندوجهی و حسادت، خودکامگی روحیه استثمار‌پذیری، خودشیفتگی و گرایش به کار فردی، انتقادناپذیری در روابط بین فردی، روحیه بهره‌کشی و خودکامگی و متوقع بودن، برآیندی از شکل‌گیری م‌های شخصیتی است که در رفتارهای عمومی قابل توضیح است. این نتایج با توصیف خلیقات ایرانی در بیشتر سفرنامه‌ها مشابه و خصوصاً از این زاویه که بخش عمده‌ای از خلیقات ایرانی به شکل منفی گزارش شده است (جمال زاده، ۱۳۴۵، ص. ۱-۹۸)، (مشکور، ۱۳۴۵، ص. ۱۸۹-۲۱۰)، (کرباسیان، ۱۳۸۰، ص. ۱۱-۶۵)، (نراقی، ۱۳۸۰، ص. ۷۸)، (جان، ۱۳۸۰، ص. ۱۸-۴۳)، (رفیع پور، ۱۳۸۱، ص. ۱-۱۳۴)، (انوری، ۱۳۸۲، ص. ۱-۲)، (دوگوبینو، ۱۳۸۵، ص. ۲۲-۵۴)، (رهبانی، ۱۳۸۷، ص. ۱۲۱)، (میرزایی & رحمانی، ۱۳۸۷، ص. ۱۶۷)، (عبدی & گودرزی، ۱۳۸۸، ص. ۷۴)، (سریع القلم، ۱۳۹۰، ص. ۲۲-۸۸)، (شیخ الاسلام، ۱۳۹۵، ص. ۳۵-۳۹)، (اسماعیلی مهرا،

بیگدلی، & ادیسی، ۱۳۹۶). توصیف منفی درباره خلیقات ایرانی و تکثیر آن در میدان دانشگاه سبب شده که فرهنگ دانشگاهی در کشور ایران با یک دیدگاه انتقادی مورد مطالعه قرار گیرد. این رویکرد سه بخش مهم دارد، بخش اول؛ مصداق‌ها و مثال‌هایی از خلیقات ایرانی‌ها در مناسبات اجتماعی را نشان می‌دهد که با فضیلت‌های فرهنگی و تاریخی آنها هارمونی ندارد و بخش دوم اینکه؛ این خلیقات یکی از دلایل اصلی علت عقب‌ماندگی جامعه آنها می‌باشد و بخش سوم این خلیقات تقریباً، ثابت بوده و در طول تاریخ، بخشی از فرهنگ این مردم بوده است و هموار خود را بازتولید می‌کند. این بخش از خلیقات ایرانیان در میان اساتید و دانشجویان به طور غیرمستقیم و تلویحی وجود دارند و برای شناخت مصداق آن باید به ماهیت علمی دانشگاه و خصوصیات جامعه دانشگاهی پرداخته شود.

در اینجا باید اشاره شود که این پژوهش، یک مطالعه اکتشافی بوده و در دو دانشگاه انجام شده است و نتایج آن به سایر دانشگاه قابل تعمیم نیست. بنابراین، پیشنهاد می‌گردد پژوهشگران بعدی، ابعاد و مؤلفه‌های خلیقات ایرانی که در محیط دانشگاه در این پژوهش حاصل شد را در سایر دانشگاه‌ها آزمون کنند. چنین تلاشی، بینش بیشتر و عمیق‌تری از تبیین خلیقات ایرانی را بر اساس نظریه تکامل فرهنگی و نظریه مم‌ها به ما خواهد داد.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

با توجه به اینکه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور، بازتاب‌دهنده فرهنگ عمومی جامعه و شکل‌دهنده فرهنگ علمی در ساختار نظام آموزش عالی هستند، شناسایی و بازنمایی خلیقات اساتید و دانشجویان ایرانی در میدان دانشگاه می‌تواند رهیافتی برای تحقیقات بعدی در جهت عمق بخشیدن به اطلاعات پیرامون مسئله از زوایای نوین و گوناگون فراهم کند. نتایج تحقیق حاضر، عوامل و مؤلفه‌هایی را برای تصمیم‌گیرندگان فراهم می‌کند که مأموریت و چشم‌انداز را بر مبنای اولویت‌بندی اهداف، سازماندهی کنند. از جمله عوامل اصلی که از میان خلیقات دانشجویان ایرانی توسط اساتید دانشگاهی بازنمایی شد عبارت از؛ ۱- رفتار

کلیشه‌ای و توسل به نیرنگ در امور علمی، ۲- شخصیت چندوجهی و حسادت و ۳- خودکامگی و انتقادناپذیری در روابط بین فردی بود. همچنین، از جمله عوامل اصلی که از میان خلقیات اساتید ایرانی توسط دانشجویان بازنمایی شد عبارت از؛ ۱- منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی، ۲- روحیه بهره‌کشی و شخصیت چندوجهی و ۳- خودکامگی و متوقع بودن بود. از همین‌رو، پژوهشگران در تحقیقات آتی می‌توانند در زمینه‌های پیشنهادی زیر اقدام نمایند:

- پژوهش در زمینه آسیب‌شناسی علل روانی و اجتماعی رفتار کلیشه‌ای و توسل به نیرنگ در امور علمی دانشجویان،

- پژوهش در زمینه ریشه‌ها و راهکارهای کاهش منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی اساتید،

- پژوهش در زمینه شناسایی ریشه‌های شکل‌گیری شخصیت چندوجهی و حسادت در میان دانشجویان در دانشگاه‌ها،

- پژوهش در زمینه آسیب‌شناسی علل روانی و اجتماعی روحیه بهره‌کشی و شخصیت چندوجهی اساتید دانشگاهی،

- پژوهش در زمینه ریشه‌ها و راهکارهای کاهش منفعت‌طلبی و تجاوز به حقوق دیگران در انجام امور علمی دانشجویان،

- پژوهش در زمینه شناسایی ریشه‌های شکل‌گیری خودکامگی و متوقع بودن در میان اساتید دانشگاه‌های کشور،

- پژوهش در زمینه تدوین الگویی برای اصلاح و بهسازی فرهنگ عمومی و دانشگاهی در میان اساتید و دانشجویان،

- پژوهش در زمینه تدوین الگویی برای اصلاح و بهسازی فرهنگ علمی پژوهش و آموزش در نظام دانشگاهی،

- پژوهش در زمینه راهکارهای تقویت ظرفیت‌های فرهنگ علمی در جامعه و مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها و

- پژوهش در زمینه راهکارهای تقویت ظرفیت‌های فرهنگ علمی در مدارس و نظام آموزش عمومی.

منابع و ماخذ

- اسماعیلی مهرا، حمید، بیگدلی، علی. ادریسی، مهری. (۱۳۹۶). بررسی اخلاق اجتماعی در ایران در سفرنامه هایاروپایی (سفرنامه های دوره صفویه و قاجار). فصلنامه تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، سال هشتم، شماره ۲۹، ۷۱-۹۲.
- انوری، حسن. (۱۳۸۲). بازهم درباره خلیات ما ایرانیان. ماهنامه ره آورد گیل، ۱-۲.
- بازرگان، مهدی. (۱۳۵۷). سازگاری ایرانی. تهران: پیام آزادی.
- پولاک، ادوارد. (۱۳۶۱)، سفرنامه پولاک: ایران و ایرانیان، ترجمه: کیکاوس جهاننداری، تهران: شرکت سهامی انتشارات خوارزمی.
- ترک زاده، جعفر؛ صباغیان، زهرا؛ یمنی دوزی سرخابی، محمد؛ دلاور، علی. (۱۳۸۷). ارزیابی وضعیت توسعه سازمانی دانشگاه های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. آموزش عالی ایران، سال اول، شماره ۲، ۲۲-۴۳.
- توفیق، ابراهیم؛ یوسفی، سیدمهدی؛ ترکمان، حسام؛ حیدری، آرش. (۱۳۹۸). برآمدن ژانر خلیات در ایران. تهران: پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات.
- جمال زاده، محمدعلی. (۱۳۴۵). خلیات ما ایرانیان. تهران: مجله مسائل ایران.
- دوگوبینو، کنت. (۱۳۸۵). سه سال در ایران. تهران: انتشارات فرخی.
- ذولفقارزاده، محمد مهدی؛ علی نقی، زارعی متین، حسن. (۱۳۹۰). واکاوی نظری و گونه شناختی مطالعات فرهنگ دانشگاهی. اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)، ۹۷-۴۵.
- راولینسون، سر هنری. (۱۳۵۶). سفرنامه راولسون، ترجمه سکندر امان الهی بهاروند. تهران: موسسه انتشارات آگاه.
- رفیع پور، فرامرز. (۱۳۸۱). رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۱)، موانع رشد علمی ایران و راه حل های آن، تهران: شرکت سهامی انتشار. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- رهبانی، مرتضی. (۱۳۸۷). روحیه ایرانی روحیه شرقی. تهران: چاپ بخش.
- زمانی، حکیم. قربانزاد، اقدس. (۱۳۸۵). بررسی مشکلات و موانع موجود در پژوهش. همایش منطقه ای بررسی مشکلات پژوهش و آرایه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن (ص. ۱-۵). قوچان: دانشگاه زاد قوچان.
- زیباکلام، صادق. (۱۳۹۰). ما چگونه ما شدیم؟ ریشه یابی عقب ماندگی در ایران. تهران:

روزنه.

زیگفرید، آندره. (۱۳۹۴). *روح ملت ها*، ترجمه: احمد آرام، تهران. تهران: سهامی انتشار. سریع القلم، مقصود. (۱۳۹۰). *عقلانیت و توسعه یافتگی ایران*. تهران: نشر فروزان. شیخ الاسلام، طاهره. (۱۳۹۵). *در اسارت فرهنگ: در شناخت خلیقات ایران. دو ماهنامه چشم انداز ایران*، ۱۱۷.

عبدی، عباس؛ گودرزی، محسن. (۱۳۸۸). *تحولات فرهنگی در ایران*. تهران: علم. علمداری، کاظم. (۱۳۸۸). *چرا ایران عقب ماند و غرب پیش رفت؟*. تهران: توسعه. غفاری، غلامرضا؛ جوادی یگانه، محمدرضا (۱۳۹۵). *خلقیات منفی ایرانیان؛ خصلت ملی یا وضعیت اجتماعی؟*. تهران: شورای اجتماعی کشور و پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم تحقیقات و فناوری، ص ۲۶۱-۳۲۲. فاضلی، نعمت الله. (۱۳۸۲). *بررسی تطبیقی فرهنگ دانشگاهی ایران و بریتانیا*. مجله *انسان شناسی*، سال اول، شماره اول، ۲۵-۶۳.

فراستخواه، مقصود. (۱۳۸۸). (۱۳۸۸)، نظریه مم ها: کوششی برای توضیح رفتار و اخلاق ایرانیان. *آیین*، شماره ۲۶ و ۲۷، ۸۶-۹۰.

فراستخواه، مقصود. (۱۳۹۷). *ما ایرانیان، زمینه کاوی تاریخی و اجتماعی خلیقات ایرانی*. تهران: نی.

فضل الهی، سیف الله؛ ملکی توانا، منصوره. (۱۳۹۰). *راهکارهای برون رفت از موانع فرهنگی تولید علم در دانشگاه ها*. ادیان، مذاهب و عرفان، ۱۱۱-۱۲۴.

فعلی، سعید؛ بیگلری، نگین؛ پزشکی راد، غلامرضا. (۱۳۹۱). *نگرش و رفتار دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس در زمینه سرقت علمی*. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، دوره هجدهم، ۱۳۳-۱۵۱.

قانعی راد، محمد. (۱۳۸۳). *توسعه ناموزون در آموزش عالی*. فصلنامه علمی پژوهشی *رفاه اجتماعی*، شماره بیست و پنجم، ۱۶۹-۲۰۷.

کرباسیان، اکبر. (۱۳۸۰). *تقابل خلیقات ایرانی با توسعه*. تهران: نی. کلانتری قزوینی، شکوفه؛ قورچیان، نادرقلی؛ آراسته، حمیدرضا؛ محمد داودی، اکبر. (۱۳۹۶). *شناسایی ابعاد و مولفه های اخلاق دانشجویی*. فصلنامه فرهنگ در *دانشگاه اسلامی*، ۲۴۱-۲۶۴.

مجرّب، محمدعلی. (۱۳۸۵). *جایگاه پژوهش در ایران و دیگر کشورها*. همایش منطقه ای *بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن*. قوچان: دانشگاه آزاد اسلامی قوچان.

مردیها، مرتضی. (۱۳۹۸). *ژانر خلیقات: نگاهی تحلیلی*. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱-۲۲.

مشکور، محمدجواد. (۱۳۴۵). *اخلاق ایرانیان در پیش از اسلام*، بررسی های تاریخی ۱. *بررسی های تاریخی*، ۱-۲۲.

ملکم، جان (۱۳۸۰). *تاریخ کامل ایران*، ترجمهک میرزا اسماعیل حیرت، تهران: افسون

میرزایی، حسین، رحمانی، جبار. (۱۳۸۷). فرهنگ و شخصیت ایرانیان در سفرنامه‌های خارجی، علوم اجتماعی. تحقیقات فرهنگی ایران، ۵۵-۷۵.
نراقی، حسن. (۱۳۸۰). نقش ما در آینده: جامعه‌شناسی خودمانی. تهران: اختران.
نظری مقدم، جواد؛ احمدی، اصغر. (۱۳۹۷). تصویری از خلیقات اجتماعی ایران در بستر عزاداری‌های دینی بر اساس گزارش سفرنامه‌های خارجی. فصلنامه تاریخ فرهنگ و تمدن، ۳۵-۳۷.

Boyd, Robert., & Richerson, Peter. (1985). *Culture and the Evolutionary Process*. Chicago: University of Chicago Press.

Cavalli-Sforza, Luigi luca, & Feldman, Marcus. (1981). *Cultural Transmission and Evolution: A Quantitative Approach*. Princeton: Princeton University Press.

Craswell, John. (2012). *Educational research, planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Bosto: Pearson Education, Inc.

Garcia, Danilo., Clonniger, Kevin., Lester, Nigel., & Clonniger, Robert. (2017). *The temperament and character inventory (TCI)*. *Encyclopedia of personality and individual differences*. Cham: Springer, 1-3.

Henrich, Joseph. (2015). *The Secret of Our Success: How Culture is Driving Human Evolution*. Princeton: Princeton University Press.

Henrich, Joseph., Boyd, Robert., & Richerson, Peter. (2008, Joun 19). *Five misunderstandings about cultural evolution*. *Human Nature*. Retrieved from doi.org/10.1007/s12110-008-9037-1. Retrieved from Human Nature 19(2):119-137.: doi.org/10.1007/s12110-008-9037

Krejcie, Robert., & Morgan, Daryal. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.

Lewens, Tim. (2007). *Darwin*. London: Routledge.

Lumsden, Charles., & Wilson, Edward. (1983). *Mind and Culture: The Coevolutionary Process*, Cambridge, MA: Harvard University Press. Mind and Culture, 427-443.

Putnam, Samuel., p., & Gartstein, Maria. A. (2017). Aggregate temperament scores from multiple countries: Associations with aggregate personality traits, cultural dimensions, and allelic

References

- Abdi, Abbas; Goodarzi, Mohsen (2009), Cultural Developments in Iran, First Edition, Tehran: Alam Publishing. (In Persian)
- Anvari, Hassan (2003), Again about our Iranian temperaments, *Rahavard Gil Monthly*, 1 (1). 2-1. (In Persian)
- Alamdari, Kazem (2009), Why did Iran lag behind and the West moved forward? Sixteenth Edition, Tehran: Development Publishing. (In Persian)
- Bazargan, Mehdi (1978), Iranian compatibility, first edition. Tehran: Payam Azadi Publications.
- Boyd, Robert., & Richerson, Peter. (1985). *Culture and the Evolutionary Process*. Chicago: University of Chicago Press. (In Persian)
- Cavalli-Sforza, Luigi luca, & Feldman, Marcus. (1981). Cultural Transmission and Evolution: A Quantitative Approach. Princeton: Princeton University Press.
- Craswell, John. (2012). Educational research, planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research. Bosto: Pearson Education, Inc.
- Faraskhah, Maghsoud (2009), Theory of "Memes": An Attempt to Explain the Behavior and Ethics of Iranians, *Journal: Ain* 26 (27), 90-86. (In Persian)
- Faraskhah, Maghsoud (2018), We Iranians, Historical and Social Exploration of Iranian Creatures, 21st Edition, Tehran: Ney Publishing. (In Persian)
- Fazeli, Nematollah (2003), A Comparative Study of Iranian and British University Culture, *Journal of Anthropology*, 2 (3). 132-93. (In Persian)
- Fazlullah, Saifullah; Mighty property; Mansoura (2011), Strategies for overcoming cultural barriers to the production of science in universities,

- religions, sects and mysticism, 20 (12). 171. (In Persian)
- Feally, Saeed; Biglery, Negin; Pezeshki Rad, Gholamreza (2012), Attitudes and Behavior of Students in the Faculty of Agriculture, Tarbiat Modares University, in the field of plagiarism, Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 18 (3). 133- 151. (In Persian)
- Garcia, Danilo., Cloninger, Kevin., Lester, Nigel, Cloninger, Robert. (2017). The temperament and character inventory (TCI). Encyclopedia of personality and individual differences. Cham: Springer, 1-3.
- Henrich, Joseph. (2015). The Secret of Our Success: How Culture is Driving Human Evolution. Princeton: Princeton University Press.
- Henrich, Joseph., Boyd, Robert., & Richerson, Peter. (2008). Five misunderstandings about cultural evolution. Human Nature, <https://doi.org/10.1007/s12110-008-9037-1>. Retrieved from Human Nature 19 (2): 119-137.
- Ismaili Mehra, Hamid; Bigdeli, Ali; And Idrisi, Mehri (2017), A Study of Iranian Social Ethics in European Travelogues (Safavid and Qajar Travelogues), Quarterly Journal of Islamic Culture and Civilization. 8 (29). 92-71. (In Persian)
- Jamalzadeh, Mohammad Ali (1966), Our Iranian Creatures, Tehran: Publications of the Journal of Iranian Issues. Available at <https://pdf.tarikhema.org/PDF/> on 4/19/99. (In Persian)
- Karbasian, Akbar (2001), The Confrontation of Iranian Moods with Development, Report, (129) 80-78. (In Persian)
- Krejcie, Robert., & Morgan, Daryal. (2012). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30: 607-610., 77-101.
- Lumsden, C., & Wilson, E. (1983). Mind and Culture: The Coevolutionary Process, Cambridge, Cambridge, MA: Harvard University Press. Mind and Culture, 427-443.
- Leung, Janni., Cloninger, Robert., Hong, Barry., Cloninger, Kevin., & Eley, Diann (2019). Temperament and character profiles of medical students associated with tolerance of ambiguity and perfectionism. PeerJ, 109-116.
- Lewens, T. (2007). *Darwin*. London.: Routledge.
- Malkam, Jan (2001), Complete History of Iran. Translated by Ismail Ibn

- Muhammad Ali Hairat, first edition. Tehran: Afsoon. (In Persian)
- Mardiha, Morteza (2019), Genre of Creativity: An Analytical Look, Studies and Social Research in Iran. 8 (2). 278-257. (In Persian)
- Mirzaei, Hossein; Rahmani, Jabbar (2008), Iranian Culture and Personality in Foreign Travelogues, Social Sciences: Iranian Cultural Research, 3 (3), 55-75. (In Persian)
- Mojrab, Mohammad Ali (2006), The place of research in Iran and other countries, Regional Conference to study research problems and provide appropriate and practical solutions to improve it, Islamic Azad University, Quchan Branch. (In Persian)
- Mushkour, Mohammad Javad (1966), Ethics of Iranians before Islam, historical studies. 1 (5 and 6). 22-1. (In Persian)
- Naraghi, Hassan (2001), Our role in the mirror: Sociology of family. second edition. Tehran: Akhtaran Publishing. (In Persian)
- Nazari Moghadam, Javad; Ahmadi, Asghar (2018), A picture of the social temperament of Iranians in the context of religious mourning based on reports from foreign travelogues. Quarterly Journal of the Culture of Islamic Civilization, 9 (32). 52-29. (In Persian)
- Putnam, Samuel., P., & Gartstein, Maria. A. (2017). Aggregate temperament scores from multiple countries: Associations with aggregate personality traits, cultural dimensions, and allelic
- Qazvini police station, Shokoofeh; Ghorchean, Nadergholy; Arasteh, Hamidreza; Mohammad Davoodi, Amir Hossein (2017), Identifying the Dimensions and Components of Student Ethics, Quarterly Journal of Culture at Islamic University 7 (2). 264-241. (In Persian)
- Rafipour, Faramarz (2002), Obstacles to Scientific Growth in Iran and Its Solutions, Tehran: Anteshar Co. (In Persian)
- Rahbani, Morteza (2008), Iranian Spirit, Eastern Spirit, Tehran: Bakhsh Publications.
- Sari al-Qalam, Mahmoud (2011), Rationality and Development of Iran, First Edition, Tehran: Farzan Rooz Publishing. (In Persian)
- Rawlinson, Sir Henry. (1976). Rawlson Travelogue, translated by Alexander Aman Elahi Baharvand. Tehran: Agah Publishing Institute.
- Shaykh al-Islam, Tahereh (2016) in the Captivity of Culture: In Recognizing the Moods of Iranians, Bimonthly Monthly of Iran, 1 (101), 117. (In

Persian)

- Siegfried, Andre (2015), *The Spirit of Nations*, Third Edition, Tehran: Anteshar Co.
- Tawfiq, Ibrahim; Yousefi, Seyed Mehdi; Turkman, Hesam; Heidari, Arash (2019), *The Rise of the Creative Genre in Iran*, Tehran: Institute of Culture, Art and Communication. (In Persian)
- Turkzadeh, Jafar; Sabbaghian, Zahra; Yemeni embroidery Sorkhabi, Mohammad; Davar, Ai. (2008). Assessing the organizational development status of universities in the Ministry of Science, Research and Technology. *Higher Education of Iran*, First Year, No. 2, 22-43.
- Zamani, Hakim and Ghorbannejad, Aqdas (2006), study of problems and obstacles in research. *Regional Conference to Investigate Research Problems and Provide Appropriate and Practical Solutions to Improve It*, Islamic Azad University, Quchan Branch. (In Persian)
- Zibakalam, Sadegh (2011), *how did we become? Finding the root of backwardness in Iran*. Eighteenth Edition, Tehran: Rozaneh. (In Persian)
- Zolfagharzadeh, Mohammad Mehdi; Amiri, Ali Naghi and Zarei Matin, Hassan (2011), *Discovery of "University Culture": A Theoretical and Typological Analysis of University Culture Studies*. *Strategic management thought (management thought)*. 5 (1). 97-45. (In Persian)